THE COUNCIL OF EUROPE AND HUMAN RIGHTS

Adrian-Claudiu Stoica
Assoc. Prof., PhD., University Politehnica of Bucharest

Abstract:The origin of the human rights record in Europe raises controversy. The interest in promoting them was especially manifested after the Second World War. Today, The Council of Europe is the main international organization whose primary objective is to promote and defend human rights.

Keywords: Council of Europe, human rights, human dignity, sovereignty, subsidiarity.

Deşi drepturile omului în Europa au traversat un proces de afirmare treptată, astăzi importanța acestora nu este pusă la îndoială. Preocuparea pentru promovarea lor a cunoscut o lungă istorie, însă impactul produs de cele două războaie mondiale a grăbit această evoluție. Dreptul european al drepturilor omului reprezintă un model, în ciuda unor carențe care nu pot fi contestate. Fără îndoială că mai sunt multe de făcut în această privință, iar câștigurile nu pot fi considerate definitive[1].

Demersul de a identifica originile consacrării acestor drepturi pe continentul european presupune depășirea unor dificultăți provocate de diversitatea opiniilor. O serie de analiști evidențiază importanța tradițiilor naționale, făcând referiri mai ales la istoria constituțională engleză. Din această perspectivă, sunt importante o serie de documente semnate de Coroana engleză, precum *Petition of Rights* (1628), *Habeas Corpus Act* (1679) și *Bill of Rights* (1689). Ca urmare a celui din urmă, Anglia a devenit prima monarhie constituțională din lume. Alți autori evocă rolul jucat de Revoluția franceză și elaborarea *Declarației drepturilor omului și ale cetățeanului*[2], dar și Constituția Statelor Unite. Unii fac referire la gândirea antică greacă, (evocându-l pe Aristotel)[3], la filosofia iluministă și accentul pus pe promovarea raționalismului, (enunțând o serie de filosofi din secolul al XVIII-lea, precum Montesquieu, Rousseau, Voltaire) sau la doctrinele socialiste[4].

În ceea ce privește societatea antică greacă, libertatea era de natură colectivă, orașul fiind liber și nu membrii săi în calitate de indivizi. Acest fapt a fost observat de Benjamin Constant, care a realizat, la începutul secolului al XIX-lea, la sugestia „muzei" sale, Germaine de Staël, o celebră paralelă între libertatea la antici și la moderni[5], reluată ulterior de Foustel de Coulange sau Giovanni Sartori.

Deşi a preluat ideea de la Madame de Staël, Constant i-a conferit consistență, realizând o paralelă obiectivă între comunitățile Antichității grecești și lumea modernă. În cadrul structurilor nucleare din Grecia antică viața individuală nu era separată de cea socială, societatea reprezentând „un tot indivizibil", independența individuală era inexistentă, comunitatea putând dicta în mod arbitrar[6].

Cu siguranță că influențele au fost numeroase, iar ponderea fiecărui factor în parte este dificil de apreciat. Interesul pentru problematica drepturilor omului s-a manifestat în lumea modernă a sfârșitului de secol al XVIII-lea tocmai pentru că rădăcinile acestuia erau îndepărtate în timp din

[1] Jean-François Renucci, *Tratat de drept european al drepturilor omului*, București, Editura Hamangiu, 2009, pp. 4-5.
[2] J. Morange, *La déclaration des droits de l'homme et du citoyen*, PUF, <<Que sais-je?>>, ed. a 3-a, 1993.
[3] F. Rigaux, *Les fondements philosophiques des droits de l'homme*, RTDH, 2007, pp. 307-309.
[4] D. Owen, *Les droits de l'homme*, Robert Laffont, 1978, p. 26.
[5] Vezi Benjamin Constant, *Despre libertatea la antici și la moderni*, Iași, Institutul European, 1996.
[6] Olivier Nay, *Istoria ideilor politice*, Iași, Polirom, 2008, p. 381. Vezi și Adrian-Claudiu Stoica, *De la Antichitate la Renaștere: cultură și civilizație europeană*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2013, pp. 50-57.

BDD-A29466 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:07 UTC)

punct de vedere istoric. Aceste drepturi au fost introduse la început în ordinea internă, urmând ca, treptat, să fie consacrate şi în ordinea internaţională. Evocam, în context, Magna Charta, semnată de regele englez Ioan Fără de Ţară în 1215, urmate de alte documente la care am făcut referire mai sus, deosebit de importante pentru acordarea de drepturi pentru supuşi de către monarhie.

În cadrul protecţiei drepturilor fundamentale nu poate fi ignorat mesajul creştinismului. Deşi nu a instituit o concepţie asupra drepturilor omului, potrivit învăţăturilor doctrinei creştine toţi oamenii fiind creaţi de Dumnezeu deţin o serie de drepturi care decurg din natura acestora şi din relaţia pe care o au cu divinitatea. Toţi oamenii sunt egali în faţa lui Dumnezeu, indiferent de etnie sau statut social. Fiinţa umană deţine o serie de drepturi ca urmare a demnităţii sale de om, drepturi care preced crearea societăţii, care rezultă din legea naturală cuprinzând demnitatea persoanei. Cele zece porunci reflectă principalele îndatoriri ale omului, şi, ca atare, drepturile fundamentale specifice naturii umane.

Totodată, conceptul de libertate individuală a început să se contureze în cadrul dezvoltării unor raporturi specifice între Stat şi Biserică. Odată cu impunerea creştinismului, a avut loc despărţirea spaţiului temporal de cel spiritual. Afirmaţia „Daţi Cezarului ce este al Cezarului şi lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu", prezentă în Biblie, exprimă tocmai disjuncţia dintre Stat şi Biserică. Deşi, conform interpretării Sfântului Pavel, aceasta ar semnifica şi respectul faţă de autoritatea de stat (toate de la Dumnezeu vin, inclusiv autoritatea temporală, care este, de altfel, necesară, întrucât asigură ordinea în societate), omul nu se mai supune statului în totalitate. Acesta nu mai are o structură dual, temporală şi spirituală, ca în societăţile antice greco-romane, unde nu exista distincţia între stat şi religie. Pierzând natura sa spirituală, influenţa statului asupra oamenilor s-a redus. Pornind de la această bază, s-a individualizat conceptul de libertate individuală, dezvoltat mai târziu în cel de drept individual.

În perioada contemporană, am asistat la internaţionalizarea şi apoi la europenizarea drepturilor omului. Au avut loc progrese după Primul Război Mondial - nu putem încă evoca protecţia drepturilor omului în adevăratul înţeles al cuvântului -, însă consacrarea acestor drepturi s-a realizat după Al Doilea Război Mondial. Constituirea Consiliului Europei a reprezentat un „avans spectaculos în garantarea internaţională a drepturilor omului", această organizaţie având menirea de a promova şi dezvolta drepturile omului[7]. Datorită diversităţii sale, Europa s-a transformat într-un veritabil laborator de experimentare în domeniul drepturilor omului ca urmare a imperativului de a crea un drept comun[8]. Interesul pentru promovarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale s-a amplificat după Al Doilea Război Mondial, odată cu apariţia divergenţelor referitoare la mijloacele prin care acest obiectiv să fie pus în practică.

La 5 mai 1949, era semnat la Londra Statutul Consiliului Europei, intrat în vigoare la 3 august 1949, în urma căruia se constituia Consiliul Europei, o nouă organizaţie de cooperare interguvernamentală şi parlamentară[9]. Aceasta cuprinde în prezent un număr de 47 de state, unele dintre ele fiind şi membre ale Uniunii Europene. Deşi activităţile Consiliului Europei includ numeroase domenii, exceptându-l pe cel militar, de exemplu aspectele sociale şi economice, sănătatea, educaţia sau cultura, principalul obiectiv al Consiliului Europei se referă la respectarea drepturilor omului[10].

Textul fundamental referitor la protecţia drepturilor omului în cadrul Consiliului Europei este *Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale*. Acesta constituie un document de compromis, dar reprezintă, în primul rând, o alegere principială. La 12 iunie 1949, a fost expus în faţa Comitetului Miniştrilor al Consiliului Europei proiectul provizoriu

[7] Jean-François Renucci, *op. cit.*, p. 8.
[8] M. Delmas-Marty, *Pour un droit commun de l'humanité*, Textuel, 1996, p. 225.
[9] Bianca-Selejan Guţan, *Protecţia europeană a drepturilor omului*, Ed. a 3-a, rev., Bucureşti, Editura C.H. Beck, 2008, p. 23.
[10] Nicolae Voiculescu, *Protecţia internaţională a drepturilor omului: note de curs*, Ed. a 2-a, reviz., Bucureşti, Editura Hamangiu, 2017, p. 63-64.

BDD-A29466 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:07 UTC)

al *Convenției europene a drepturilor omului*. În intervalul 10 august – 8 septembrie 1949, a fost supus dezbaterii Adunării consultative, care a introdus o serie de modificări. Textul final era adoptat de către Comitetul Miniștrilor la 7 august 1950. Convenția a fost semnată în mod oficial pe 4 noiembrie 1950, la Roma, documentul intrând în vigoare la 3 septembrie 1953.

Fiind un document de compromis, textul convenției *Convenției* are un caracter evolutiv, permițând existența angajamentelor progresive și o presiune moderată asupra statelor, ceea ce implică acceptarea faptului că sistemul nu este imuabil, și, ca urmare, sunt permise și chiar așteptate evoluții permanente. În cadrul Consiliului Europei s-au constituit mecanisme de supraveghere, în vederea respectării drepturilor omului și prevenirii încălcării acestora[11].

În ciuda eforturilor sale lăudabile în privința protecției drepturilor omului, Consiliului Europei îi lipsesc mijloacele care să-i permită îndeplinirea rolului său până la capăt. Rămâne însă principala instituție europeană care îndeplinește rolul de garant al respectării drepturilor omului. *Convenția europeană a drepturilor omului* a fost completată cu o serie de texte complementare, prin care Consiliul Europei și-a propus să consolideze garanțiile oferite de aceasta. Un document de o importanță deosebită, care completează articolul 3 din *Convenția europeană a drepturilor omului* îl reprezintă *Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante*. Aceasta instituie o intervenție preventivă, ceea ce reprezintă o nouă abordare în domeniu[12].

În cadrul documentelor menită să completeze și să dezvolte protecția rezultând din *Convenția europeană a drepturilor omului*, amintim *Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale*, adoptată la 10 noiembrie 1994 și *Convenția europeană privind televiziunea transfrontalieră*, semnată la 5 aprilie 1989. Cel dintâi document se referă la „granițele" drepturilor omului în timp ce al doilea aduce completări la garanțiile introduse de articolul 10 din *Convenția europeană a drepturilor omului*, pentru a nu fi obstrucționată circulația peste frontiere a informației transmisă de televiziune.

Consiliul Europei și-a propus să identifice noile amenințări referitoare la drepturile omului, în special privitoare la demnitatea umană. Numeroasele progrese înregistrate de medicină și biologie nu oferă numai avantaje, iar conștientizarea faptului că pot exista riscuri de derivă, a determinat Comitetul director pentru bioetică să instituie o serie de principii normative. Acestea au fost incluse în cadrul *Convenției cu privire la drepturile omului și biomedicină*, fiind traduse în reguli privitoare la drepturile pacienților, cercetarea medicală, tratamentele genetice și transplantul de organe[13]. În domeniul apărării demnității umane se înscrie *Convenția pentru lupta împotriva traficului de ființe umane*, semnată la Varșovia, la 16 mai 2005.

Revenind la *Convenția europeană a drepturilor omului*, aceasta evidențiază legătura strânsă dintre respectarea drepturilor omului și securitatea internațională. Sistemul european care vizează protecția drepturilor omului cuprinde două categorii de principii directoare: *principii convenționale*, puse în evidență de economia *Convenției* și *principii jurisprudențiale*, care reflectă jurisprudența Curții.

În cadrul principiilor convenționale includem principiul solidarității și principiul suveranității. Atașat principiului solidarității, remarcăm caracterul obiectiv al sistemului de protecție în domeniul drepturilor omului, acestea vizând calitatea de persoană. Sistemul instituit prin *Convenție* are un caracter obiectiv întrucât promovează solidaritatea între state în privința garantării drepturilor omului, cu referire atât la existența acestor drepturi cât și la exercitarea lor[14].

Nonreciprocitatea reflectă caracterul solidar al documentelor care se referă la protecția drepturilor omului. *Convenția de la Viena asupra dreptului tratatelor*, semnată la 23 mai 1969,

[11] A. Drzedczewski, *La prevention des violations des droits de l'homme: les mécanismes de suivi du Conseil de l'Europe*, RTDH, 2000, pp. 385-386.
[12] G. Cohen-Jonathan, *Aspects européens des droits fondamentaux*, Montchrestien, Ed. a 2-a, 1999, p. 126.
[13] Jean-François Renucci, *op. cit.*, p. 15.
[14] F. Sudre, *La Convention Européen des Droits de l'Homme*, Paris, PUF, 1997.

BDD-A29466 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:07 UTC)

precizează că violarea unui stat semnatar al unei convenţii referitoare la drepturile omului nu conferă dreptul celorlalte state partenere să anuleze sau să suspende tratatul. Caracterul solidar se referă şi la aplicabilitatea directă a *Convenţiei europene a drepturilor omului* în dreptul intern al ţărilor semnatare, respectiv, aplicarea unei norme internaţionale nu presupune crearea unei dispoziţii speciale.

Principiul suveranităţii se referă la respectarea suveranităţii statelor semnatare ale *Convenţiei*, aceasta având un caracter obligatoriu, care reiese din consimţământul statelor care au ratificat-o. Totuşi, obţinerea consimţământului presupune nuanţarea obligaţiilor prevăzute, în vederea apărării intereselor statelor în anumite circumstanţe. Clauza de derogare are menirea de asigura suveranitatea statelor, aspect prevăzut în cadrul articolului 15 din *Convenţie*. Acesta prevede că în eventualitatea declanşării unui război sau a apariţiei unui pericol public excepţional, un stat poate suspenda beneficiile prevăzute pentru exercitarea drepturilor. În acest fel, o „legalitate normală" este înlocuită cu o „legalitate excepţională", ceea ce înseamnă că statele nu pot introduce totuşi măsuri arbitrare. Unele state au beneficiat de această clauză: Irlanda (în vederea adoptării de măsuri împotriva terorismului IRA); Grecia (în perioada aşa-numitului „regim al coloneilor"); Marea Britanie (în vederea aplanării situaţiei din Irlanda de Nord)[15].

Principiile jurisprudenţiale care ghidează Comisia şi Curtea Drepturilor Omului se referă la modalitatea de interpretare a *Convenţiei europene a drepturilor omului*. Interpretare are, totodată, un caracter teleologic şi evolutiv. Din această perspectivă, *Convenţia* reprezintă un instrument care evoluează în acelaşi ritm cu societatea. Jurisprudenţa Curţii este realizată pe cale pretoriană, prin adaptarea *Convenţiei* la transformările survenite în societate. Sistemul de protecţie instituit prin *Convenţie* se remarcă prin caracterul său subsidiar în relaţia cu sistemele naţionale de protecţie a drepturilor omului. Principiul subsidiarităţii presupune evidenţierea autonomiei executivelor naţionale în punerea în aplicare a Convenţiei, fapt reliefat prin teoria „marjei de apreciere"[16].

În ciuda dificultăţilor întâmpinate, Consiliul Europei reprezintă astăzi cea mai importantă organizaţie internaţională interguvernamentală continentală care deţine ca principal scop promovarea respectării drepturilor omului. Merită subliniat caracterul evolutiv al principalului instrument de promovare a acestor drepturi, respectiv *Convenţia europeană a drepturilor omului*. Pe de altă parte, trebuie evidenţiat faptul că aceste câştiguri nu au un caracter irevocabil, adaptabilitatea sistemului în raport cu evoluţiile societăţilor europene negarantând faptul că aceste evoluţii vor fi întotdeauna pozitive.

BIBLIOGRAPHY

Boia, Lucian, *Mitul democraţiei*, Ediţia a IV-a, Bucureşti, Humanitas, 2016.
Buergenthal, Thomas, Renate Weber, *Dreptul internaţional al drepturilor omului*, Bucureşti, Editura ALL, 1996.
Cohen-Jonathan, G., *Aspects européens des droits fondamentaux*, Montchrestien, Ed. a 2-a, 1999.
Cohen-Jonathan, Gérard, William Schabas (sous la direction de), *La peine capitale et le droit international des droits de l'homme*, Paris, Editions LGDJ – Pantheon-Assas, 2003.
Constant, Benjamin, *Despre libertatea la antici şi la moderni*, Iaşi, Institutul European, 1996.
Delmas-Marty, Mireille, *Pour un droit commun de l'humanité*, Textuel, 1996.
Delmas-Marty, Mireille, Claude Lucas de Leyssac (sous la direction de), *Libertés et droits fondamentaux*, 2e edition, Paris, Editiond du Seuil, 2002.
Drzedczewski, A., *La prevention des violations des droits de l'homme: les mécanismes de suivi du Conseil de l'Europe*, RTDH, 2000.
Gomien, Donna, *Introducere în Convenţia Europeană a Drepturilor Omului*, Bucureşti, Editura ALL, 1993.

[15] Bianca-Selejan Guţan, *op. cit.*, pp. 32-33.
[16] *Ibidem*, p. 36.

BDD-A29466 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:07 UTC)

Greer, Steven, *La marge d´appreciation: interpretation et pouvoir discretionnaire dans le cadre de la Convention Européenne des Droits de l´Homme*, Strasbourg, Editions du Conseil de l´Europe, 2000.
Guțan, Bianca-Selejan, *Protecția europeană a drepturilor omului*, Ed. a 3-a, rev., București, Editura C.H. Beck, 2008.
Hanski, Raija, Markku Suksi (editors), *An Introduction to the International Protection of Human Rights*, Abo Akademi University, 2002.
Harris, David J., Michael O´Boyle, Colin Warbrick, *Law of the European Convention of Human Rights*, London, Butterworths, 1995.
Harris, David J., Donna Gomien, Leo Zwaak, *Convention Européenne des Droits de l´Homme et Charte Sociale Européenne: droit et pratique*, Strasbourg, Editions du Conseil de l´Europe, 1997.
Lambert-Abdelgawad, Elisabeth, *L´execution des arrets de la Cour Européenne des Droits de l´Homme*, Strasbourg, Editions du Conseil de l´Europe, 2003.
Lochak, Daniele, *Les droits de l´homme*, Paris, Editions La Decouverte, 2002.
Marguénaud, Jean-Pierre, La Cour européenne des droits de l´homme, 2e édition, Paris, Dalloz (Connaissance du droit), 2002.
Micu, Doina, *Garantarea drepturilor omului*, Bucureşti, Editura All Beck, 2003.
Morange, J., *La déclaration des droits de l'homme et du citoyen*, PUF, <<Que sais-je?>>, ed. a 3-a, 1993.
Mowbray, Alastair, *Cases and Materials on the European Convention on Human Rights*, London, Butterworths, 2001.
Nay, Olivier, *Istoria ideilor politice*, Iași, Polirom, 2008.
Owen, D., *Les droits de l'homme*, Robert Laffont, 1978.
Pettiti, Louis-Edmond, Pierre-Henri Imbert, Emmanuel Decaux, *La Convention Européenne des Droits de l´Homme. Commentaire article par article*, Paris, Editions Economica, 2000.
Popescu, Corneliu-Liviu, *Protecţia europeană a drepturilor omului*, Bucureşti, Editura All Beck, 2000.
Renucci, Jean-François, *Tratat de drept european al drepturilor omului*, București, Editura Hamangiu, 2009.
Rigaux, F., *Les fondements philosophiques des droits de l'homme*, RTDH, 2007.
Stoica, Adrian-Claudiu, *De la Antichitate la Renaștere: cultură și civilizație europeană*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2013.
Sudre, F., *La Convention Européen des Droits de l'Homme*, Paris, PUF, 1997.
Voiculescu, Nicolae, *Protecția internațională a drepturilor omului: note de curs*, Ed. a 2-a, reviz., București, Editura Hamangiu, 2017.
Wachsmann, Patrick, *Les droits de l´homme*, 4e éditions, Paris, Dalloz (Connaissance du droit), 2002.

BDD-A29466 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:07 UTC)